

GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI HİSSE SENEDİ ENDEKS VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMELERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ: VOB UYGULAMASI

Öğr. Gör. Dr.Fahreddin Okudan

ÖZET

Bu makalenin amacı, reel sektörde faaliyet gösteren bir şirketin Gerçeğe Uygun Değer Riski'nden korunma amaçlı taraf olduğu Hisse Senedi Endeks Vadeli İşlem Sözleşmeleri (EVİS) ile ilgili muhasebeleştirme ve değerlendirme işlemlerini incelemektir. Muhasebeleştirme ve değerlendirme uygulamalarında, TMS 39 standardının temel ilkeleri dikkate alınarak tekdüzen hesap planında yapılabilecek değişikliklere yönelik öneriler sunulmuştur. EVİS'ler Gerçeğe Uygun Değer'leriyle (Fair Value) Bilanço hesaplarında izlenir. EVİS'lerin ve riskten korunan varlıkların gerçeğe uygun değerinde, korunulan riskle ilgili olarak meydana gelen artış/azalışlar dönemin kar veya zararı olarak muhasebeleştirilir.

Anahtar Sözcükler: Hisse Senedi Endeks Vadeli İşlem Sözleşmesi, Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma, TMS 39.

JEL Sınıflandırması: M41, G32

ABSTRACT

FAIR VALUE HEDGE ACCOUNTING FOR STOCK INDEX FUTURES CONTRACTS: TDEX APPLICATION

The aim of this article is to review the recognition and measurement practices of stock index futures contracts that treated as hedging purpose

from the entity which is operating in real sector. While take in to account fundamental principles of the TAS

39 in recognition and measuring practices, it's been presented suggestions which can be considered in Turkish uniform charts of Accounts. These contracts are recognized at fair value on the balance sheet. The gain or losses of hedged item which are attributable to hedged risk and stock index futures contracts will be recognized in the gain or loss account in the same period.

Keywords: Stock Index Futures Contract, Fair Value Hedge, TAS 39.

fokudan@fatih.edu.tr

1. GİRİŞ

EVİS'ler, fiyat değişikliklerinin yönünü doğru tahmin ederek kar elde etmek amacıyla alınıp satılırsa da finansal riskten korunma amaçlı olarak da şirketler tarafından kullanılabilirler.

Finansal riskten korunma konusu kalem, muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borç, muhasebeleştirilmemiş bir kesin taahhüt, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem veya yurtdışı işletmedeki net yatırım olabilmektedir (TMS 39, Paragraf 78).

Finansal korunmada amaç, işletmelerin ticari faaliyetlerini sürdürürken karşı-karşıya kaldıkları; döviz kuru riski, faiz oranı riski ve fiyat riski gibi risklerden dolayı oluşabilecek zararlardan korunmaktır (Selvi ve ötekiler, 2008, 4). Finansal korunma, tahmin edilmeyen yönde gelişen finansal göstergelere karşı gelir sağlayabilecek bir türev sözleşme olarak riskten korunmak istenen konuda meydana gelebilecek zararı azaltmak işlemi olarak da tanımlanabilir (Tenker, 2004, 81).

Muhasebe açısından riskten korunma kavramı; belirli bir finansal varlığın/ borcun değerinde oluşacak değişikliğin, taraf olunacak başka bir finansal aracın gerçeğe uygun değerindeki değişikliklerle karşılanması amacıyla yapılan bir işlemdir.

Şirketin taraf olacağı EVİS'in, finansal riskten korunma amaçlı olarak sınıflandırılabilmesi için risk; (Küçüksözen, 2005, 126)

a. Şirketin, ürettiği, yetiştirdiği, işlediği, ticaretini yaptığı veya sahip olacağını, üreteceğini, yetiştireceğini, işleyeceğini ya da ticaretini yapacağını tahmin ettiği varlıkların,

- b. Şirketin yükümlülüklerinin veya oluşacağını tahmin ettiği yükümlülüklerinin,
- c. Şirketin diğer taraflara sağladığı ya da satın aldığı veya sağlayacağını veya satın alacağını tahmin ettiği hizmetlerin, değerlerindeki potansiyel değişikliklerden kaynaklanmalıdır.

Bu çalışmada, reel sektörde faaliyet gösteren bir şirketin “gerçeğe uygun değer riskinden” korunma amaçlı olarak endeks vadeli işlem sözleşmesine taraf olması durumunda, sözleşme ile ilgili olarak yapacağı muhasebeleştirme ve değerlendirme işlemleri, VOB’ da işlem görmekte olan VOB-İMKB 30 Endeks Vadeli İşlem sözleşmesi kullanılarak gösterilmiştir.

2. HİSSE SENEDİ ENDEKS VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMELERİ

EVİS’ler, alıcı ve satıcıya önceden tanımlanmış belirli bir hisse senedi endeksini gelecekteki belli bir tarihte ve yerde, Borsanın (endeksin seviyesine göre) yayınlayacak olduğu fiyat üzerinden alma veya satma yükümlülüğü getiren standart olarak düzenlenmiş türev finansal araçlardır. Günlük fiyat hareketi ve alınabilecek pozisyon sayısı sınırlandırılmıştır. Sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin nakit olarak yerine getirilmesi zorunlu tutulmaktadır (Chisholm, 2004, 43).

EVİS’de alıcı veya satıcı, vadeden önce sözleşmeden doğan yükümlülüklerinden kurtulmak isterse, aynı sözleşme türünde ve vadede ters yönlü bir alım-satım işlemi yaparak pozisyonunu kapatabilir. Vade sonunda taraflar arasında fiziki teslimat yerine nakit uzlaşma esası geçerlidir. Yatırımcılar EVİS sözleşmelerine, hisse senedi portföyünün riskini azaltmak amaçlı, spekülatif veya arbitraj amaçlı taraf olmaktadır (Sayılğan, Keyder ve Bozkurt, 2002, 34).

3. GERÇEĞE UYGUN DEĞER KAVRAMI

Gerçeğe uygun değer, Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır (TMS 36, Paragraf 6).

Günümüzde artık vadeli işlem sözleşmelerinin değerlemesinde maliyet değeri yönteminden gerçeğe uygun değer (Fair Value) yöntemine doğru geçiş söz konusu olmakta ve değerlendirme işlemlerinde gerçeğe uygun değer tercih edilmektedir (KPMG, March 2004, 31).

UMS 39'un türev finansal araçlarla ilgili temel ilkesi, riskten korunma amaçlı olanlar dahil, değerlemede gerçeğe uygun değer kullanılmasıdır. Gerçeğe uygun değer; bir finansal varlığın zorunlu bir satış veya tasfiye haricinde taraflar arasında bir ticari işlemde el değiştirebileceği tutar olarak tanımlanmaktadır (UMS 39, UR 69). SFAS 157'de gerçeğe uygun değer; "işletmenin, normal faaliyet koşullarında bir varlığını elden çıkardığında eline geçecek olan nakit veya nakit benzerlerinin tutarı veya borçlarını kapatması durumunda ödemesi gerekli olan nakit veya nakit benzerlerinin tutarı" olarak tanımlanmaktadır (SFAS 157 Paragraf 5). Normal faaliyet koşulları değerlendirme tarihindeki varsayılan (hypothetical) koşullar olarak belirtilmiştir (SFAS 157 Paragraf 4).

Değerleme tarihinde varlığın satışından elde edilecek veya borcun ödenmesi sırasında ortaya çıkacak fiyatın tespit edilmesi, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden "süreklilik" ilkesine uygun olarak işletmenin faaliyetlerine devam edeceği varsayımına dayanan tahmini bir işlemdir (Akbulut, 2007, 25).

4. ENDEKS VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMELERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI

Vadeli işlem sözleşmelerinin farklı muhasebeleştirme uygulamaları şirketlerin gelirleri ve dolayısıyla hisse senetlerinin değeri üzerinde dönemsel dalgalanmalara neden olarak şirketlerin sermaye piyasalarından borçlanma maliyetlerini yükseltmektedir.(Hwang, 2002, 206).

Ülkemizde Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) muhasebeleştirmeye ilişkin farklı uygulamalara son vermek amacıyla, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı (IASCF) ile yaptığı anlaşma çerçevesinde Uluslararası Muhasebe Standartları ile tam uyumlu TMS 39'u yayınlamak üzere yürürlüğe koymuştur.

TMS:39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçmeye İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı, hakkında tebliği 3.11.2006 tarihinde yayınlamıştır. Bu standardın amacı; finansal varlıkların, finansal borçların ve finansal olmayan kalemlerin alım ve satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirme ve ölçülmesine ilişkin ilkeleri belirlemek olarak tanımlanmıştır (TMS 39, Paragraf 1).

TMS 39'a göre, endeks vadeli işlem sözleşmeleri gibi sözleşmenin değerinde meydana gelen değişimlerin net olarak ödenmesine izin veren veya bunu zorunlu kılan sözleşmeler, ticari işlem tarihi veya teslim tarihi muhasebesi yöntemlerinden birisi kullanılarak muhasebeleştirilir (TMS 39, Paragraf UR 53).

1.1. Ticari İşlem Tarihi Muhasebesi

Ticari işlem tarihi; Şirketin bir varlığı almayı veya satmayı taahhüt ettiği tarihtir (TMS 39, Paragraf UR 55). Bir Şirketin bir iktisadi varlığı satın almak veya satmak üzere yükümlülük altına girdiği tarihtir (Şensoy, 2002, 28). Satın alınacak varlığın ve satın alma bedeli olarak ödenecek borcun yükümlülüğe girildiği tarihte kayıt altına alınmasıdır (Şensoy, 2002, 28).

1.2. Teslim Tarihi Muhasebesi

Teslim tarihi, bir varlığın işletme tarafından teslim alındığı veya işletme tarafından teslim edildiği tarihtir (TMS 39 Paragraf UR 56).

Teslim tarihi muhasebesine göre, ticari işlem tarihi ile teslim tarihi arasındaki dönem boyunca endeks vadeli işlem sözleşmesinin gerçeğe uygun değerinde (Borsa değeri) meydana gelen değişimler; gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan finansal varlıkları için kar veya zarar hesabında muhasebeleştirilir (TMS 39 Paragraf UR 56).

UMS 39'a göre düzenli borsalarda işlem gören EVİS'ler gibi türev sözleşmelerin muhasebeleştirilmesi "ticari işlem tarihi muhasebesi" ne göre muhasebeleştirilmelidir, fakat uygulamada birçok finansal kurum ve şirket "teslim tarihi muhasebesi" yöntemini kullanmaktadır. Çünkü işlem tarihi ile teslim tarihi arasında gerçekleşen tüm işlemlerin muhasebe kayıtlarının yapılması uygulamada kullanışsız bir durum oluşturmaktadır (KPMG, 2004, 31).

5. ÖRNEK OLAY

ALC Pamuk Ticaret ve Tekstil Sanayi A.Ş. 2 Aralık 2006 tarihinde nakitlerini değerlendirmek amacıyla XYZ Ltd. Şirketinin hisse senetlerinden almaya karar vermiş ve aynı tarihte XYZ hisse senetlerinden tanesi 2,30TL'den 100.000 adet peşin bedelle satın almıştır. Şirket Borsada aktif olarak hisse senedi alım satımı yapmamaktadır, sahip olduğu hisse senetlerini gelecekte fiyatlar yükseldiğinde elden çıkarmayı planlamaktadır, bu nedenle hisse senetlerini kısa vadeli ve "satılmaya hazır menkul değerler" olarak sınıflandırmıştır.

ALC Şirketi, 2007 yılı Şubat ayında yapılan yönetim kurulu toplantısında, portföyündeki XYZ Firmasına ait hisse senetlerini borsadaki değer kayıplarına karşı korumak amacıyla, Vadeli İşlemler Borsasında işlem yapma kararı almıştır. ALC Şirketi, portföyündeki XYZ Firmasının hisselerinin geçmiş dönemlerde İMKB-30 endeksi ile aynı yönde hareket ettiğini tespit etmiş,

bu durumun gelecek dönemlerde de devam edeceğini düşünmektedir. 5 Şubat 2007 tarihinde “111F_IX0300807” kod’lu, “VOB-İMKB 30” Ağustos 2007 vadeli endeks vadeli işlem sözleşmesinde kısa (satım) pozisyon almaya karar vermiştir.

5 Şubat tarihinde Ağustos 2007 vadeli “VOB-İMKB 30”endeks vadeli işlem sözleşmesi 55,47TL’den işlem görmektedir, sözleşmenin yazılı fiyatı ise 64,30TL’dir. Hisse senetlerinin Beta değeri (-1) dir.

Şirket, portföyündeki hisse senetlerini, değer kaybetme riskine karşı tam korunma sağlayabilmesi için hisse senetlerinin toplam değeri kadar sözleşmede işlem yapmalıdır. Burada kritik karar şirket kaç sözleşmede pozisyon alırsa tam korunma sağlayabilecektir. Sözleşme sayısının tespit edilmesinde (1) nolu eşitlik kullanılmıştır (Reilly ve Norton , 2006, 632-633):(1)

N= Taraf Olunacak Sözleşme Sayısı

β^* = Hedeflenen Risk Oranı

β = Portföy Ortalama Risk Oranı

P= Riskten Korunacak Portföyün Değeri

A= Bir Adet Sözleşmenin Değeri

Eşitlikte kullanılan “ β ” simgesi, sistematik riskin ölçütüdür. Riskten korunma sağlamak için kullanılan vadeli sözleşmenin fiyatının 1 birim değişmesi halinde sahip olunan portföy değerinin kaç birim değişeceğini göstermektedir. “ β ” değerinin pozitif olması portföyün değerinin vadeli sözleşme ile aynı yönde değişeceğini, negatif olması zıt yönde değişeceğini gösterir. Bu değer 1 den büyükse riskten korunacak olan portföyün fiyat hareketinin vadeli sözleşmeden daha oynak olduğu söylenebilir.

Bir adet VOB-İMKB 30 endeks sözleşmenin değeri:55,47*100TL= 5.547 TL.

Alınması gerekli olan sözleşme sayısı:

Sözleşmeler buçuklu düzenlenmediği için firma tam korunma sağlayabilmek için 41 adet sözleşme de kısa (satım) pozisyon almalıdır.

Firma 5 Şubat 2007 tarihinde bir aracı kurumda yatırım hesabı açarak 41 adet “VOB-İMKB 30” endeks satım sözleşmesi almış ve sözleşmeyi “gerçeğe uygun değer riskinden korunma amaçlı” olarak sınıflandırmıştır. Şirketin riskten korunma stratejisi ile ilgili açıklayıcı beyanı Tablo 5.1’de sunulmuştur.

Tablo 5.1: ALC Pamuk Ticaret Şirketinin Riskten Korunma Muhasebesi Uygulayabilmesi İçin Hazırlaması Gerekli Olan Belge

<p>Risk yönetim hedefi ve maruz kalınan risk türü</p>	<p>Bu korunma uygulamasının amacı firmanın “satışa hazır olarak” portföyünde bulundurduğu hisse senetlerinin piyasa değerini, gelecekte meydana gelme ihtimali olan değer kayıplarına karşı korumaktır. Bu amaçla hisse senetleri ile yüksek korelasyona sahip olduğu tespit edilen VOB-İMKB 30 endeks vadeli işlem sözleşmesi ile korunma sağlanacaktır.</p>
<p>Hisse senetleri portföyünün korunma amaçlı olarak sınıflandırıldığı tarih</p>	<p>5 Şubat 2007</p>
<p>Korunma enstrümanı (türev sözleşme)</p>	<p>41 adet Ağustos 2007 vadeli VOB-İMKB 30 endeks vadeli işlem sözleşmesi. Bir adet sözleşmenin değeri (64,30*100) 6.430TL'dir.</p>
<p>Hangi korunma enstrümanın etkin olacağı nasıl tespit edilecek.</p>	<p>VOB-İMKB 30 endeks vadeli işlem sözleşmesinde kısa (satış) pozisyonu ile riskten korunmanın oldukça etkin olacağı tahmin edilmektedir. Çünkü sahip olunan hisse senedinin son altı aylık Borsa değer değişimleri ile VOB-İMKB 30 endeks sözleşmesinin Borsa değerler değişimleri karşılaştırıldığında değer değişimleri arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.</p>
<p>Korunmanın etkinliği nasıl ölçülecek?</p>	<p>Korunmanın etkinliği, endeks vadeli işlem sözleşmesinin gerçeğe uygun değerindeki (Borsa Değeri) değişime ile hisse senedinin gerçeğe uygun değerindeki değişimler “Rasyo Analizi Yöntemine” göre ölçülerek tespit edilecektir.</p>

Ernst&Young, **Financial Reporting Developments, Accounting for Derivatives Instruments and Hedging Activities**, s.223.

Endeks Vadeli İşlem Sözleşmesinin ve riskten korunmuş hisse senetlerinin değerindeki Aralık 2006-Ağustos 2007 dönemindeki değişimler Tablo 5.2'de sunulmuştur.

Tablo 5.2: Riskten Korunmuş Varlıklar ve Endeks Sözleşmesinin Değer

Değişimleri

Tarih	XYZ Hisse Senetlerinin Borsa Değeri (TL)	KISA POZİSYON VOB-İMKB 30 Ağustos 2007 Vadeli Sözleşmesinin Borsa Değeri (Uzlaşma Fiyatı) (TL)
2 Aralık 2006	100.000 adet*2,30=230.000	-
31 Aralık 2006	100.000 adet*2,25=225.000	-
5 Şubat 2007	-	55,47*100 ¹ =5.547
28 Şubat 2007	100.000 adet*2,20=220.000	54,14*100=5.414
30 Nisan 2007	100.000 adet*2,16=216.000	52,19*100=5.219
30 Haziran 2007	100.000 adet*2,04=204.000	49,24*100=4.924
30 Ağustos 2007	100.000 adet*1,95=195.000	46,64*100=4.664

Riskten korunmuş kalemler (XYZ hisse senetleri) ve riskten korunmuş enstrümanı (VOB İMKB 30 Endeks Vadeli İşlem Sözleşmesi)'nden elde edilen kazanç ve kayıplar toplu halde Tablo 5.3'de sunulmuştur.

Tablo 5.3: Riskten Korunmuş Varlıklar ve Endeks Sözleşmeden Elde Edilen

Kazanç/Kayıplar

Tarih	XYZ Hisse Senetleri		VOB-İMKB 30 Vadeli İşlem Sözleşmesi		Toplam Kazanç veya (Kayıp)
	Kazanç	(Kayıp)	Kazanç	(Kayıp)	
28 Şubat 2007	-	(5.000)	5.453 ²	-	453
30 Nisan 2007	-	(4.000)	7.995 ³	-	3.995
30 Haziran 2007	-	(12.000)	12.095	-	95
30 Ağustos 2007	-	(9.000)	10.660	-	1.660

Finansal riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinin yeniden ölçülmesinden doğan kazanç veya kayıplar ortaya çıktığı dönemde, kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilir (TMS 39, Paragraf 89a).

Finansal riskten korunma konusu kalem (kalemler)'in gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve korunulan risk ile ilişkilendirilebilen kazanç veya kayıplar finansal riskten korunma konusu kalem (kalemler)'in defter değerine yansıtılarak kar ya da zararda muhasebeleştirilir.

Finansal riskten korunma konusu kalem maliyet değeriyle değerlendirilse veya satılmaya hazır finansal varlık olarak sınıflandırılrsa bile korunulan riske ilişkin kazanç veya kayıp kar veya zarar olarak muhasebeleştirilir (TMS 39, Paragraf 89b).

Riskten korunma etkin ise, korunma dönemi boyunca elde edilecek kazanç veya kayıplar birbirlerini dengeleyecektir. Etkin olmayan kısım dönemin gelir tablosunda net kar veya zarar olarak raporlanacaktır (Kohlbeck, 2008, 20).

Satılmaya hazır menkul değerler için riskten korunma muhasebesi uygulanmazsa; piyasa değeri ile değerlendirilmesinden doğan artış veya azalışlar öz kaynaklarda "Finansal Varlıklar Değerleme Farkları Hesabında"¹ izlenebilir. Menkul değerler elden çıkarıldığında, Finansal Varlıklar Değerleme Farkları Hesabındaki tutarlar ilgili kar veya zarar hesabına aktarılır, fakat değer düşüklüğü sürekli hale gelirse satılmaya hazır varlığın elden çıkarılması beklenmeden olumsuz farklar sonuç hesaplarına aktarılır (Akdoğan ve Sevilengül, 2007, 36).

Satılmaya hazır menkul değerler için "Gerçeğe Uygun Değerin Riskten Korunması" muhasebesi uygulanırsa; piyasa değerindeki dönemsel artış veya azalışlar korunma muhasebesi uygulandığı sürece kar veya zarar olarak muhasebeleştirilir (Ernst&Young, 2006, 216).

1-) XYZ Firmasına ait hisse senetlerinin alınış kaydı:

2 Aralık 2006 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
<p>.....02.12.2006.....</p> <p>110 HİSSE SENETLERİ</p> <p>110.01 BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ</p> <p>Satılmaya Hazır Hisse Senetleri</p> <p>(100.000adet*2,30TL/adet)</p> <p>100 KASA</p> <p>100.01 TL. KASASI</p> <p>Merkez Kasası</p>	230.000	230.000

2-) 31.12.2006 tarihinde hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesi:

¹ Uygulamada "526 Menkul Kıymetler Değerleme Farkları" hesabı kullanılmaktadır.

31 Aralık 2006 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 31.12.2006 ..... 526 MENKUL KIYMETLER DEĞERLEME FARKLARI(+)(-) 526.01 BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri (2,30-2,25)*100.000 adet	5.000	
110 HİSSE SENETLERİ 110.01 BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri		5.000

Şirket, henüz “gerçeğe uygun değer riskinden korunma” muhasebesi uygulamaya başlamadığı için “satılmaya hazır menkul kıymetler” olarak sınıflandırdığı hisse senetlerinin dönem sonlarında piyasa değeri ile değerlemelerinden kaynaklanan değerlendirme kazanç veya kayıplarını bilançoda özkaynaklar grubunda “Menkul Kıymetler Değerleme Farkları” hesabında varlıklar elden çıkarılıncaya kadar erteleyecektir (Akdoğan ve Sevilengül, 2007, 36).

3-) 5 Şubat 2007 tarihinde aracı kurumu nezdinde yatırım hesabı açılarak endeks vadeli işlem sözleşmesi alım satım işlemleri için teminat tutarının yatırılması:

5 Şubat 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 05.02.2007 ..... 126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar	24.600 ⁴	
100 KASA 100.01 TL. KASASI Merkez Kasası -Borsa başlangıç teminatının yatırılması		24.600

4-) Endeks vadeli işlem sözleşmesi alım işlemlerinden doğan varlık ve borç yükümlülüğünün sözleşme tutarı üzerinden nazım hesaplarda gösterilmesi:

5 Şubat 2007 Yevmiye Defteri Kaydı:	BORÇ	ALACAK
..... 05.02.2007 ..... 944 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI T.F.A. ALACAKLAR 944.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI İŞLEMLER Hisse Senedi Endeks Futures Alım İşlemleri (64,30*100* 41adet)	263.630	
945 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI T. F. A. BORÇLAR 945. 01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI İŞLEM Hisse Senedi Endeks Futures Alım İşlemleri		263.630

Endeks vadeli işlem sözleşmeleri Nazım Hesaplarda sözleşme değerleri ile takip edilirler. Her gün yapılacak Borsa değeri ile değerlendirme işlemi sonucunda meydana gelen artış veya azalışlar bilanço hesabında varlık veya yükümlülük olarak muhasebeleştirilir. Aynı gün varlık olarak muhasebeleştirilen olumlu farklar teminat hesabına aktarılır; yükümlülük olarak muhasebeleştirilen olumsuz farklar ise teminat hesabından karşılanır, teminat hesabının yetersiz olduğu durumlarda teminat tamamlama çağrısı yapılarak teminatın başlangıç seviyesine tamamlanması istenir.

Şirketin riskten korunma muhasebesine devam edebilmesi için iki koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir (TMS 39 UR 105):

- Finansal riskten korunma işleminin başında ve sonraki dönemlerde, finansal riskten korunma enstrümanının gerçeğe uygun değer değişimi ile finansal riskten korunma/korunacak varlığın gerçeğe uygun değer değişimi arasında istatistik olarak anlamlı bir ilişki olmalı,
- Şirketin yıllık veya ara dönem finansal raporlama dönemlerinde yapacağı değerlendirme de, riskten korunma enstrümanından elde edeceği kazanç/kayıplar, riskten korunma varlığın gerçeğe uygun değer değişimlerini %80 ile %125 arasında dengelemelidir.

Riskten korunmanın etkinliğinin ölçülmesinde “Rasyo Analizi Yöntemi” kullanılacaktır. Bu yöntem riskten korunma kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişim ile korunma enstrümanının gerçeğe uygun değerindeki değişiminin karşılaştırılmasından ibarettir. Karşılaştırma işlemi toplam kayıp veya kazançların dönem-dönem (her dönemin kazancı ile kaybının) karşılaştırılması şeklinde olabileceği gibi, kümülatif olarak (karşılaştırma yapılacak döneme kadarki tüm kazanç ve kayıplar) da yapılabilir.

Kümülatif olarak karşılaştırma yöntemi, dönem-dönem karşılaştırma yönteminin dezavantajını azaltan ve daha doğru sonuç veren bir yöntemdir, aşağıdaki (2) nolu denklem ile formüle edilebilir (Finnerty ve Dwight, 2003, 5).

$$0,0 \leq -\left(\sum_{i=1}^n Y_i / \sum_{i=1}^n X_i\right) \leq 1,2$$

Formülün başındaki (-) işareti riskten korunma ilişkisinin zıt yönlü olmasının beklenmesi nedeniyle sonucun negatif çıkmasını engelleyerek formülü düzenler.

$$\sum_{i=1}^n Y_i = \text{Riskten korunma varlığın (Hisse senetleri) gerçeğe uygun değerindeki dönemsel değişimlerin toplamı}$$

$$\sum_{i=1}^n X_i$$

= Riskten korunma enstrümanının (EVİS) gerçeğe uygun değerindeki dönemsel değişimlerin toplamı

Şubat dönemi korunma etkinlik testi; Rasyo Analizi Yöntemi:

Riskten Korunan Varlığın piyasa değerindeki değişim/EVİS gerçeğe uygun değer değişimi:

$$-[(5.000) / 5.453]=0,91$$

0,80<0,91>1,25V Riskten korunma etkindir.

5-) Şubat dönemi vadeli işlem sözleşmesinin gerçeğe uygun değerle değerlendirilerek değer artışlarının sözleşmenin kayıtlı değerine ve gelir tablosu hesaplarına yansıtılması:

28 Şubat 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 28.02.2007 ..... 113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113 02GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri (55,47-54,14)*41*100=5.453	5.453	
645.03 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI FUTURES İŞLEM KARLARI Hisse Senedi Endeks Futures Alım Satım İşlemlerinden		5.453

Şubat Kısa pozisyon kar/zarar:

Satım (kısa pozisyon) taahhüt değeri : 55,47*41*100=227.427TL

Şubat dönemi sözleşmenin Borsa değeri : 54,14*41*100=221.974TL

Şirketin sözleşmeyi 227.427TL'den satım taahhüdü olduğu için aradaki 5.453TL (227.427-221.974)'lik fark kısa pozisyon karıdır.

6-) Şubat dönemi portföydeki "gerçeğe uygun değer" riskinden korunmuş hisse senetlerinin gerçeğe uygun değer ile değerlendirilmesi sonucu oluşan değer düşüklüğünün finansal varlığın defter değerine ve dönem zararına yansıtılması:²

² Firma, Şubat döneminden itibaren "Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma" muhasebesi yöntemi uyguladığı için, satılmaya hazır menkul değerlerin değerlendirilme farkları; defter değerlerine yansıtılarak doğrudan kar/zarar hesabında muhasebeleştirilir.

28 Şubat 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 28.02.2007		
655.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI Riskten Korunan Satılmaya Hazır Menkul Değerler (2,25-2,20)*100.000=5.000	5.000	
110 HİSSE SENETLERİ 110.01 BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri		5.000

Riskten Korunan varlığın değerlendirme farkları kar/zararı:

31.12.2006 tarihli defter değeri :225.000

Şubat dönemi Borsa değeri :220.000

Değer artış kar/zararı :(5.000) zarar

Riskten korunma muhasebesi uygulanması nedeniyle riskten korunmuş varlıklar her dönem piyasa değeri ile değerlendirilir, meydana gelen değerlendirme kar/zararı korunma enstrümanının değerlendirme kar/zararı ile karşılaştırılmak üzere defter değerlerine yansıtılarak kar/zarar da muhasebeleştirilir. Korunma etkin ise EVİS kazanç veya kayıpları ile korunmuş kalem değerlendirme kar/zararları dönem sonunda birbirlerini dengeleyerek gelir tablosu üzerinde olumsuz bir etki oluşturmayacaktır.

7-) Şubat dönemi vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın aracı kurumdaki teminat hesabına aktarılarak sözleşme değerinin sıfırlanması:

28 Şubat 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 28.02.2007		
126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar	5.453	
113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113.02 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri		5.453

Yatırımcıların sahip oldukları sözleşmeler her günün sonunda netleştirilerek elde edilen kazanç teminat hesabına aktarılır, kayıplar da teminat hesabından karşılanır. Yatırımcı gün sonunda pozisyonunu kapatmazsa yeni değerler üzerinden sözleşme sahibi olur. Sözleşmenin yeni fiyatı 54,14TL dir.

8-) Vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın aracı kurumda tahsil edilme-
si:

28 Şubat 2007 Yevmiye Defteri Kaydı:	BORÇ	ALACAK
..... 28.02.2007 ..... 100 KASA 100.01 TL. KASASI Merkez Kasası	5.453	
126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar		5.453

Tablo 5.4: Nisan Dönemi Kümülatif Rasyo Analizi

Vade Sonu	Riskten Korunan Kalem Kazanç/Kayıp	EVİS Kazanç/ Kayıp	Rasyo Analizi	Kümülatif Rasyo Analizi
Şubat 2007	(5.000)	5.453	%91	%91
Nisan 2007	(4.000)	7.995	%50	%66 ^{5*}

Tablo 5.4'e göre firmanın Nisan dönemi için kümülatif riskten korunma etkinlik testi (%66) etkin değildir.

Firma bu dönemdeki riskten korunmanın etkin olmama nedenini tespit edebiliyorsa ve yapacak olduğu geleceğe dönük etkinlik analizlerinde riskten korunmanın gelecek dönemlerde etkin olacağını belgeleyebiliyorsa, riskten korunma muhasebesi uygulamaya devam edebilir, isterse korunma muhasebesi uygulamasını bu dönemden itibaren sona erdirebilir (Ramirez, 2007, 20).

Firma riskten korunma muhasebesi uygulama şartlarını genel olarak karşıladığı için, riskten korunma muhasebesi uygulamasına devam kararı almıştır.

9-) Nisan dönemi vadeli işlem sözleşmesinin piyasa değeriyle değerlendirilmesi ve değer artışının sözleşmenin kayıtlı değerine ve gelir tablosu hesaplarına yansıtılması:

30 Nisan 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.04.2007 ..... 113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113.02 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri (54,14-52,19)*41*100=7.995	7.995	
645.03 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI FUTURES İŞLEM KARLARI Hisse Senedi Endeks Futures Alım Satım İşlemlerinden		7.995

Nisan Kısa pozisyon kar/zarar:

Satım (kısa pozisyon) taahhüt değeri : 54,14*41*100=221.974TL

Nisan dönemi sözleşmenin Borsa değeri :52,19*41*100=213.979

İşletmenin sözleşmeyi 221.974TL den satım taahhüdü olduğu için aradaki 7.995TL (221.974-213.979)'lik fark uzun pozisyon karıdır.

10-) Nisan dönemi portföydeki “gerçeğe uygun değer” riskinden korunan hisse senetlerinin gerçeğe uygun değer ile değerlemesi sonucu oluşan değer düşüklüğünün finansal varlığın defter değerine ve dönem zararına yansıtılması:

30 Nisan 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.04.2007 ..... 655.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI Riskten Korunan Satılmaya Hazır Menkul Değerler (2,20-2,16)*100.000=4.000	4.000	
110 HİSSE SENETLERİ BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri		4.000

Riskten Korunan Varlığın değerlendirme farkları kar/zararı:

Şubat dönemi defter değeri :220.000

Nisan dönemi Borsa değeri :216.000

Değer artış kar/zararı :(4.000) zarar

11-) Vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın aracı kurumdaki teminat hesabına aktarılması:

30 Nisan 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.04.2007 ..... 126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar	7.995	
113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113.02 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri		7.995

12-) Vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın aracı kurumdan tahsil edilmesi:

30 Nisan 2007 Yevmiye Defteri Kaydı:	BORÇ	ALACAK
..... 30.04.2007 ..... 100 KASA 100.01 TL. KASASI Merkez Kasası	7.995	
126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar		7.995

Tablo 5.5: Haziran Dönemi Kümülatif Rasyo Analizi

Vade Sonu	Korunan Kalem Kazanç/Kayıp	EVİS Kazanç/Kayıp	Rasyo Analizi	Kümülatif Rasyo Analizi
Şubat 2007	(5.000)	5.453	%91	%91
Nisan 2007	(4.000)	7.995	%50	%66
Haziran	(12.000)	12.095	%99	%82 ^{6*}

Tablo 5.5'e göre Haziran döneminde geçmişe dönük kümülatif etkinlik test sonucu (%82) korunmanın etkin olduğunu gösteriyor.

13-) Haziran dönemi vadeli işlem sözleşmesinin piyasa değeriyle değerlendirilmesi ve değer artışının sözleşmenin kayıtlı değerine ve gelir tablosu hesaplarına yansıtılması:

30 Haziran 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.06.2007 ..... 113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113.02 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri (52,19-49,24)*41*100=12.095	12.095	
645.03 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI FUTURES İŞLEM KARLARI Hisse Senedi Endeks Futures Alım Satım İşlemlerinden		12.095

Haziran Kısa pozisyon kar/zarar:

Satım (kisa pozisyon) taahhüt değeri : $52,19 * 41 * 100 = 213.979\text{TL}$

Haziran dönemi sözleşmenin Borsa değeri: $49,24 * 41 * 100 = 201.884\text{TL}$

İşletmenin sözleşmeyi 213.979TL'den satım taahhüdü olduğu için aradaki 12.095TL (213.979-201.884)'lik fark kısa pozisyon karıdır.

14-) Portföydeki riskten korunan hisse senetlerinin gerçeğe uygun değer ile değerlendirilmesi sonucu oluşan değer düşüklüğünün finansal varlığın defter değerine ve dönem zararına yansıtılması:

30 Haziran 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.06.2007 ..... 655.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI Riskten Korunan Satılmaya Hazır Menkul Değerler	12.000	
110 HİSSE SENETLERİ BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri (2,16-2,04)*100.000=12.000		12.000

Riskten Korunan varlığın değerlendirme farkları kar/zararı:

Nisan dönemi defter değeri :216.000

Haziran dönemi Borsa değeri :204.000

Değer artış kar/zararı :(12.000) zarar

15-) Vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın aracı kurumdaki teminat hesabına aktarılması:

30 Haziran 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.06.2007 ..... 126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar	12.095	
113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113.02 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri		12.095

16-) Vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın aracı kurumdan tahsili:

30 Haziran 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.06.2007		
100 KASA 100.01 TL. KASASI Merkez Kasası	12.095	
126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Araç Kuruma Verilen Teminatlar		12.095

Tablo 5.6: Ağustos Dönemi Kümülatif Rasyo Analizi

Vade Sonu	Korunan kalem kazanç/kayıp	EVİS kazanç/kayıp	Rasyo Analizi	Kümülatif Rasyo Analizi
Şubat 2007	(5.000)	5.453	%91	%91
Nisan 2007	(4.000)	7.995	%50	%66
Haziran	(12.000)	12.095	%99	%82
Ağustos	(9.000)	10.660	%84	%82*

Tablo 5.6'ya göre, Ağustos döneminde geçmişe dönük kümülatif etkinlik testinin (%82) etkin olduğu görülmektedir.

17-) Ağustos dönemi vadeli işlem sözleşmesinin gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesi ve değer artışlarının sözleşmenin defter değerine ve gelir tablosu hesaplarına yansıtılması:

30 Ağustos 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.08.2007		
113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113.02 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri (49,24-46,64)*41*100	10.660	
645.03 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI FUTURES İŞLEM KARLARI Hisse Senedi Endeks Futures Alım Satım İşlemlerinden		10.660

Ağustos Kısa pozisyon kar/zarar:

Satım (kısa pozisyon) taahhüt değeri : $49,24 \cdot 41 \cdot 100 = 201.884\text{TL}$

Ağustos dönemi sözleşmenin Borsa değeri : $46,64 \cdot 41 \cdot 100 = 191.224\text{TL}$

İşletmenin sözleşmeyi 201.884TL'den satım taahhüdü olduğu için aradaki 10.660TL (201.884-191.224)'lik fark kısa pozisyon karıdır.

18-) Portföydeki riskten korunan hisse senetlerinin gerçeğe uygun değerle değerlendirilerek değer azalışlarının defter değerine ve dönem zararına yansıtılması:

30 Ağustos 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.08.2007 ..... 655.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI Riskten Korunan Satılmaya Hazır Menkul Değerler	9.000	
110 HİSSE SENETLERİ 110.01 BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri (2,04-1,95)*100.000=9.000		9.000

Riskten Korunan varlığın değerlendirme farkları kar/zararı:

Haziran dönemi defter değeri :204.000

Ağustos dönemi Borsa değeri :195.000

Değer artış kar/zararı : (9.000) zarar

19-) Vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın takas kurumundaki teminat hesabına aktarılması:

30 Ağustos 2007 Yevmiye Defteri Kaydı	BORÇ	ALACAK
..... 30.08.2007 ..... 126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar	10.660	
113 TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR 113.02 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI Futures İşlemleri		10.660

20-) Vade sonunda vadeli işlem sözleşmesinin kapatılması nedeniyle takas kurumundaki kalan teminatların ve endeks vadeli sözleşmeden elde edilen kazancın tahsilatı:

30 Ağustos 2007 Yevmiye Defteri Kaydı:	BORÇ	ALACAK
..... 30.08.2007 ..... 100 KASA 100.01TL. KASASI	35.260 ^{8*}	
126 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 126.01 TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR Aracı Kuruma Verilen Teminatlar		35.260

21-) Sözleşmenin kapatılması nedeniyle Endeks vadeli işlem satım işlemlerinden doğan yükümlülüğün sözleşme tutarları üzerinden nazım hesaplardan çıkarılması:

30 Ağustos 2007 Yevmiye Defteri Kaydı:	BORÇ	ALACAK
..... 30.08.2007 ..... 945 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI T. F. A. BORÇLAR 945.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI İŞLEMLER Hisse Senedi Endeks Futures Alım İşlemleri	263.630	
944 RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI T.F.A. ALACAKLAR 944.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER RİSKİNDEN KORUNMA AMAÇLI İŞLEMLER Hisse Senedi Endeks Futures Alım İşlemleri (64,30*100*41adet)		263.630

22-) Firma 15 Eylül 2007 tarihinde portföyündeki riskten korunan hisse senetlerinin tamamını,10TL/adet'ten satar:³

30 Ağustos 2007 Yevmiye Defteri Kaydı:	BORÇ	ALACAK
..... 30.08.2007 ..... 100 KASA 100.01 TL. KASASI (100.000 adet*2,10TL=210.000TL)	210.000	
110 HİSSE SENETLERİ BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri		195.000
526 MENKUL KIYMETLER DEĞERLEME FARKLARI (+)(-) BORSAYA KAYITLI HİSSE SENETLERİ Satılmaya Hazır Hisse Senetleri		5.000
645 MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI Satılmaya Hazır Hisse Senetleri		10.000

SONUÇ

Endeks vadeli işlem sözleşmeleri Borsada işlem gören sözleşmelerden olduğu için "gerçeğe uygun değer" olarak Borsa değeri kullanılmakta ve bilançoda raporlanmaktadır. Bu makalede, endeks vadeli işlem sözleşmelerinin gerçeğe uygun değer riskinden korunma amaçlı muhasebeleştirilmesine yönelik olarak, Tekdüzen Hesap Planında yapılabilecek değişikliklere örnek verilmiştir.

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesinde amaç, gerçeğe uygun değer kayıplarından veya yerine getirilmemiş kesin firma taahhütlerinden kaynaklanabilecek zararlarının Gelir Tablosu ve Bilanço üzerindeki olumsuz etkisini azaltmaktır.

³ Aracı kurum komisyonu ihmal edilmiştir.

Gerçeğe uygun değer riskten korunması işleminde, hem riskten korunma enstrümanı (EVİS), hem de riskten korunulan varlıklar Borsa değerleriyle değerlendirilmektedir. Değer artış kazanç/kayıplarının riskten korunulan varlıktan kaynaklanan ve korunulan riskle ilişkilendirilebilen kısmı varlığın defter değerine yansıtılarak kar/zararda muhasebeleştirilmektedir.

Şirket yönetimi EVİS'i sınıflandırırken taraf olma amacını göz önünde bulundurmalıdır. Şirketin gelecekte gerçekleşmesini beklediği işlem için bir taahhüdü (malın fiyatı, miktarı, teslim tarihi/yeri, vb. kararlaştırılmış) varsa EVİS'i gerçeğe uygun değer riskten korunması (sabit fiyatın esnek hale getirilmesi) amaçlı sınıflandırabilir.

Türkiye'deki finansal kuruluşların ve reel sektör şirketlerinin yayınlamış oldukları konsolide bilançoları gözlemlendiğinde EVİS'lerin riskten korunma amaçlı raporlanmadıkları tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak, riskten korunma amaçlı muhasebeleştirme ve raporlamanın yaygın olmaması gösterilebilir.

KAYNAKÇA

AKBULUT, Y. 2007. "Gerçeğe Uygun Değerin Ölçülmesine Yönelik Yeni Yaklaşımlar: FASB 157", **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, C:IX, No:1, Mart (2007): 23-38.

AKDOĞAN. N, ORHAN.S. 2007. "Türkiye Muhasebe Standartlarına Uyum İçin Tekdüzen Hesap Planında Yapılması Gereken Değişiklikler", **Mali Çözüm**, Kasım-Aralık (2007): 29-70.

CHISHOLM, A. 2004. *Derivatives demystified: a step-by-step guide to forwards, futures, swaps & options*, John&Wiley Sons.

ERNST&YOUNG, 2006. **Financial Reporting Developments, Accounting for Derivatives Instruments and Hedging Activities**.

FINNERTY. J. VE GRANT. D. 2003. "Testing Hedge Effectiveness Under SFAS 133", **CPA Journal**, C: LXXIII, April (2003): 40-57.

HWANG.A.L.J.2002. "Comparative analysis of Accounting treatments for Derivatives", **Journal of Accounting Education**, C:XX, No:3, (2002): 205-233.

KÜÇÜKSÖZEN.C 2005. *Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma*, Ankara, SPK, Yayın No:183.

KPMG, IFRS Reporting, Financial Instruments Accounting, March 2004, s.31, (Çevrimiçi) www.kpmg.co.uk/pubs/2004_IAS39E.pdf, 31 Mart 2008.

Ramirez.J.2007. **Accounting for Derivatives, Advanced Hedging Under IFRS**, John Wiley&Sons.

REILLY, FRANK K. VE NORTON, EDGAR A.2006 **Investments**, Seventh Edition, Canada, Thompson South-Western pub.

PERİ. E. 2002. "UMS 39: Finansal Enstrümanların Muhasebeleştirilmesi ve Ölçümü", (Çevrimiçi) http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=2002, 26 Ekim 2007.

SAYILGAN, G., KEYDER N. VE BOZKURT, Ö.2002 "Endeks Vadeli İşlem Sözleşmeleri, Takas Odası ve Teminatlar", **İktisat İşletme ve Finans**, C:XVII, N: 201, Aralık (2002): 32-43.

SELVİ, Y., TÜREL. A., YILMAZ, M.K. VE KURUN, E. 2008. "Türev Ürünlerin Reel Sektör Şirketleri Tarafından Kullanımı ve Riskten Korunma Muhasebesi Açısından Değerlendirilmesi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Bir İnceleme", AACF 4th Annual International Accounting Conference

(Çevrimiçi) http://www.modav.org/upload/tezler/AACF_4th_Annual_International_Accounting_Conference_program_3_October_2007-isimsiz.doc, 28 Nisan 2008.

SMİTH. P. Ve Kohlbeck. M.J. 2008. "Accounting for Derivatives and Hedging Activities: Comparison of Cash Flow versus Fair Value Hedge Accounting", **Accounting Education**, C.XXIII, No:1, February (2008): 103-117.

ŞENSOY. N.2002. **Muhasebe Teorileri Ders Notları**, İstanbul

TENKER. N. 2004. "SPK 19, UMS 39, FASB 133 Işığında Vadeli İşlemler ve Opsiyon Sözleşmelerinin "Hedge" Amacı İle Kullanılması Durumunda Muhasebeleştirme Esasları", **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, C:VI, No:3, Eylül, (2004): 77-115.

(Footnotes)

1. 1 adet Endeks sözleşmesi için çarpan 100TL'dir.
2. $2 (55,47-54,14) * 41 \text{adet} * 100 = 5.453 \text{TL}$
3. $3 (54,14-52,19) * 41 \text{adet} * 100 = 7.995 \text{TL}$
4. 4 1 adet VOB-İMKB 30 sözleşmesi için başlangıç teminatı 600TL * 41 adet = 24.600TL'dir.

* Kümülatif Rasyo Analizi: $(5.000) + (4.000) / (5.453 + 7.995) = \%66$

* Kümülatif Rasyo Analizi: $(5.000 + 4.000 + 12.000) / (5.453 + 7.995 + 12.095) = \%82$

* Kümülatif Rasyo Analizi: $(5.000 + 4.000 + 12.000 + 9.000) / (5.453) + (7.995) + (12.095) + (10.660) = \%82$

* 24.600TL'si aracı kuruma yatırılan teminat ve 10.660TL'si de Ağustos dönemi sözleşme kazancı.